

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
0301 Oslo

Deres referanse
Vår referanse 2011/3748-0 562 OH
Saksbehandler Ola Hegge, tlf. 61 26 60 61

Dato 04.04.2013

Fjellkraft AS - søknad om konsesjon for Mosåa kraftverk - uttalelse

Konklusjon

Fylkesmannen har innsigelse til etablering av Mosåa kraftverk av hensyn til naturmiljøet.

Bakgrunn

NVE har i brev av 07.01.13 sendt en søknad fra Fjellkraft AS om bygging av Mosåa kraftverk på høring.

Tiltaket

Kraftverket vil utnytte et fall på 567 m. Det planlegges en ca. 25 m bred og ca. 4 m høy inntaksdam i betong ved kote 820. Fra inntaket føres driftsvannet i en 3,7 km lang nedgravd rørgate via kraftstasjonen og tilbake i elva på kote 253. Driftsvannet føres utenom en elvestrekning på ca. 4 km. Det bygges en kraftstasjonsbygning på ca. 100 m². Vassdragets middelvannføring ved inntaket er 0,63 m³/sek. Alminnelig lavvannføring er oppgitt til 0,04 m³/sek, mens 5-persentil sommer og vinter er oppgitt til henholdsvis 0,01 og 0,03 m³/sek. Kraftverkets slukeevne er oppgitt til 1,1 m³/sek, og minste driftsvannføring er anslått til ca. 0,05 m³/sek. I søknaden er det foreslått sluppet en minstevannføring fra inntaket i Mosåa på 0,05 m³/sek i perioden 01.05 – 30.09 og 0,03 m³/sek i perioden 01.10 - 30.04. Søker opplyser at det ikke er planlagt effektkjøring. Kraftverket vil få en maksimal effekt på 5,0 MW. Kraftverket vil få en årlig produksjon på 12,7 GWh, hvorav 7,1 GWh er sommerkraft og 5,6 GWh er vinterkraft. Utbyggingsprisen er anslått til kr. 4,4 / kWh.

Kraftverket knyttes til eksisterende nett via en 300 m lang 22 kV kabel eller luftspenn langs eksisterende linje.

Vassdraget er påvirket av uttak av vann til snøproduksjon i Hafjell alpinsenter. Hafjell alpinsenter har adgang til å regulere Nedre Moksjø 1,1 m, og til uttak av vann til snøproduksjon i perioden oktober – januar. De er pålagt å opprettholde en minstevannføring ut av Nedre Moksjø på 0,2 m³/sek i oktober, 0,1 m³/sek i november, 0,06 m³/sek i desember og 0,05 m³/sek i januar. Resten av året skal vannføringen ut av Nedre Moksjø være lik naturlig vannføring. Manøvrering av Nedre Moksjø inngår ikke i Fjellkrafts søknad om kraftutbygging i Mosåa.

Fylkesmannens vurdering av virkningene

Botanikk

Elvestrekningen som planlegges utbygd går i en markert bekkekløft som er vurdert som svært viktig (Naturtypeverdi A). Kløften har rik lavflora med flere rødlistede arter som er fuktighetskrevende. I en fossesprøytzone ved Storfallet finnes en relativt stor forekomst av den svært fuktighetskrevende arten fossefylltav (EN). Forekomsten ved Storfallet er eneste forekomst av arten i Øyer. En viktig del av artens norske utbredelse er i Gudbrandsdalen. Redusert vannføring ved en ev. utbygging vil påvirke fuktigheten i kløften, og særlig vil fossesprøytsonen bli redusert. Det må forventes at dette vil skade forekomsten av fossefylltav, med fare for at den forsvinner fra kløften. Det er ikke gjort en nærmere faglig vurdering av hvordan ulike manøvreringsreglement vil kunne ivareta hensynet til fossefylltav og annen fuktighetskrevende vegetasjon. Det er vår vurdering at den omsøkte utbyggingen i Mosåa truer

naturtyper av nasjonal verdi og forekomster av truede arter, herunder den sterkt truede arten fossefylltav. Tiltaket er derfor i konflikt både med naturmangfoldlovens forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer (§ 4) og forvaltningsmålet for arter (§ 5).

Søker foreslår at det etableres et forskningsprosjekt for å følge virkningen av utbyggingen på fossefylltav. Skulle dette kunne anvendes til å avbøte skadevirkningene på fossefylltaven i Mosåa, måtte det i konsesjonen tas inn forutsetninger om at manøvreringsreglementet skulle revideres i tråd med denne kunnskapen, med fare for at dette kan gi vesentlig redusert produksjon og resultere i at utbyggingen vil bli ulønnsom.

Fugl

Det er registrert hekking av fjellvåk og hønsehauk i influensområdet. Artene er sårbare for forstyrrelse i forbindelse med hekking. Anleggsarbeid innenfor en avstand på 500 m fra hekkelokaliteten må derfor ikke skje i perioden 01.04 – 01.07 for fjellvåk og perioden 01.03 – 01.07 for hønsehauk. Dersom undersøkelser dokumenterer at det ikke er påbegynt hekking innen 15.05 i anleggsåret, kan anleggsarbeid iverksettes også innenfor denne avstanden.

Fisk

Nedre del av Mosåa er gyte- og oppvekstelv for storaure. Ovenfor dette er det stasjonær elveaure i vassdraget. I følge søkers miljøutredning vil den omsøkte kraftutbyggingen berøre de øverste ca. 300 m av storaurens leveområde. Strekningen er relativt bratt og verdien som rekrutteringsområde for storaure er trolig begrenset. Nedstrøms utbyggingsstrekningen er en elvestrekning på ca. 1,5 km tilgjengelig for storauren. Denne er imidlertid en del forringet pga. kanalisering og flomsikring. Redusert vannføring på utbygd strekning må forventes å skade aurebestanden, inkludert storauren på de nederste 300 m av fallstrekningen. Søker har ikke framskaffet en grundig vurdering av hvordan ulike nivåer av minstevannslipp vil begrense skadevirkningen. Dette er også krevende å vurdere. Det vil derfor være en betydelig usikkerhet knyttet til dette. Tidligere planer om reetablering av et minikraftverk i Mosåa ble gitt konsesjonsfritak ut fra en vurdering av begrensede konsekvenser. Da var det imidlertid forutsatt dobbelt så stor minstevannføring som den vintervannføringen som nå foreslås. Vi vil imidlertid tro at skadevirkninger på storauren vil kunne kompenseres med tiltak på eller nedenfor utbygd strekning. En ev. konsesjon må inneholde nødvendige hjemler for å kunne pålegge slike tiltak. Søker oppgir at de planlegger å installere omløpsventil i kraftverket slik at brå vannføringsreduksjoner nedenfor kraftverket ved kraftverksutfall skal unngås. Dette er viktig for å unngå skader på storauren nedenfor utbygd strekning. Erfaringer har vist at fisk kan ha problemer med å finne veien forbi kraftverksutløp. I en ev. konsesjon må det tas inn vilkår som hjemler pålegg av lokkevannslipp og om nødvendig stans av kraftverket i korte perioder i oppgangstiden for å få fisk forbi kraftverksutløpet dersom det viser seg at det blir problemer med forbivandring.

Forholdet til naturmangfoldloven §§ 8-12

- Kunnskapsgrunnlaget (§ 8). Etter vår vurdering er det foretatt relativt god kartlegging av naturmangfoldet i det berørte området og tilgjengelig kunnskap er benyttet.
- Føre-var prinsippet (§ 9). Etter vår vurdering er tilgjengelig kunnskap ikke tilstrekkelig for å behandle saken i forhold til virkninger for naturmangfold. Dette gjelder kunnskapen om hvor stor minstevannføring som er nødvendig for å begrense skadene av utbyggingen på truede naturtyper og arter og på fisk.
- Samlet belastning (jf. nml § 10). Bekkekløftsystemene i Gudbrandsdalen er av nasjonal og internasjonal betydning. Bekkekløft og kystgranskog er naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for. Det foreligger nå søknad for 10 mindre kraftverk i sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen, og det eksisterer fra før kraftverk i flere sideelver, bla Mesna, Moksa, Våla, Vinstra og Jorda. Flere av de eksisterende kraftverkene har forringet verdifulle bekkekløftmiljøer, og dersom alle de nå omsøkte kraftverkene realiseres vil det samlet sett resultere i en betydelig reduksjon i antallet nasjonalt/internasjonalt verdifulle bekkekløfter. Vi mener derfor at det ikke vil være forenelig med naturmangfoldlovens forvaltningsmål for naturtyper dersom alle de nå omsøkte prosjektene realiseres. Prosjektene med størst naturfaglig verdi bør derfor skånes mot utbygging. Mosåa er blant de omsøkte prosjektene som forventes å medføre størst skade på verdifulle bekkekløftmiljøer og truede arter.
- Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12). Det er vårt syn at den omsøkte utbyggingen i Mosåa har store miljøulempen sammenlignet med hva tilsvarende kraftproduksjon i de fleste andre vassdrag vil innebære. Dersom det likevel åpnes for en utbygging må det etter vår vurdering fastsettes en minstevannføring som er tilstrekkelig til å opprettholde et godt livsmiljø for forekomsten av fossefylltav. Dette vil trolig være en vesentlig høyere minstevannføring enn den som er

foreslått i søknaden. Ved en ev. konsesjon må det også stilles krav om andre avbøtende tiltak som angitt nedenfor.

Forholdet til vannforskriftens § 12

Den omsøkte kraftutbyggingen vil ha negativ virkning på den økologiske tilstanden i vassdraget. Selv med de foreslåtte avbøtende tiltakene er det ikke åpenbart at vannforskriftens minimumsmål om god økologisk tilstand vil kunne opprettholdes på den utbygde strekningen. Fisk vil trolig være det mest følsomme kvalitetselementet.

Landskap

Landskapsvirkningene av tiltaket vurderes som begrenset forutsatt at det legges vekt på å sette i stand terrenget langs rørtraséen. Vi forutsetter at NVE påser at dette ivaretas på en god måte gjennom sitt tilsyn med en ev. utbygging.

Forurensing

Fraføring av vann fra elva på den utbygde fallstrekningen vil redusere resipientkapasiteten på strekningen. Det er imidlertid ikke store lokale forurensingskilder på denne strekningen. Vi vil derfor ikke forvente at fraføringen av vann vil medføre vesentlig forringelse av vannkvaliteten, men det vil være grunn til å overvåke virkningen av en ev. utbygging.

Søker peker på at det kan være utfordringer knyttet til støy fra den aktuelle turbintypen, og opplyser at støyreducerende tiltak kan gjennomføres ved behov. Dersom kraftverket medfører støy av betydning vil det kunne utløse behov for behandling etter forurensingsloven.

Dersom det i anleggsperioden skal utføres arbeid som kan medføre fare for forurensing må dette også meldes til Fylkesmannen for vurdering.

Landbruk

Landbruket berøres av utbyggingsprosjektet først og fremst ved at produktive landbruksarealer blir omdisponert til andre formål enten midlertidig eller varig. Midlertidig omdisponering kan også ha varige konsekvenser. På jordbruksareal kan en få redusert jordas produksjonsevne dersom en ikke tar tilstrekkelig hensyn til jordbunnens ulike egenskaper og har tilstrekkelig kontroll med utførelse av arbeidet. Det er svært viktig at dette blir fulgt opp, og at det kan dokumenteres.

For Mosåa kraftverk vil rørgata, ut fra kartet gå over dyrka jord i en lengde av nær 300 m. I følge søknaden skal rørene være nedgravd hele vegen. Det framgår ikke av søknaden hvor stor overdekningen over rørene vil være. På dyrka jord vil det være viktig at en ikke kommer i konflikt med grøftesystemer, og et rør må ligge godt under grøftedybde. Hvor djupt grøftesystem går på de enkelte jorder må kartlegges slik at det ikke blir konflikt mot dette. Vi vil anta at dersom det sikres en overdekning på minimum 1, 2 m vil en unngå konflikt med grøfting av dyrka jord. Dersom rørgata kan medføre avskjæring av grøftesystemer, er det viktig å sikre at disse blir satt i stand. Når det gjelder hvordan arbeidet med å legge rørgate og anleggsvei over dyrka jord bør utføres for å sikre at det ikke fører til redusert produksjonsevne på jorda, viser vi til rapport utarbeidet av Bioforsk på oppdrag fra Samferdselsdepartementet. *Bioforsk Rapport Vol. 7 Nr. 181 2012 Flytting av oppdyrket jordsmonn for reetablering av jordbruksarealer* (http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/dok/rapporter_planer/rapporter/2013/flytting-av-oppdyrket-jordsmonn-for-reet.html?id=715895 For dette tilfellet viser vi særlig til kap. 2.2.1 – 2.2.3 i rapporten).

Rørgata vil også gå gjennom produktive skogområder. Det synes uklart om det vil være noen restriksjoner på skogproduksjon på terreng over rørgata. Fylkesmannen forutsetter at skogproduksjon og skogsdrift kan foregå som tidligere på arealet. Dette innebærer blant annet at skogsmaskiner fritt må kunne krysse rørgata. Dersom det ikke er tilfelle, vil det kunne få konsekvenser for utnytting av skogarealer mellom Mosåa og rørtraséen, og det er ikke akseptabelt. Fylkesmannen vil i så fall ha innsigelse til tiltaket.

Når det gjelder anleggsvei på dyrka jord forutsetter Fylkesmannen at disse fjernes etter avsluttet anleggsperiode, og at traseen tilbakeføres til dyrket mark.

Samfunnssikkerhet

Fylkesmannen har ingen merknader til en ev. utbygging av Mosåa kraftverk med hensyn til samfunnssikkerhet.

Oppsummering

Fylkesmannen fremmer innsigelse til at det gis konsesjon for den omsøkte utbyggingen av Mosåa på grunn av utbyggingens negative virkning på naturtyper av nasjonal verdi og fordi den truer en forekomst av den sterkt truede arten fossefiltlav. Innsigelsen er fremmet med hjemmel i vannressurslovens § 24, og begrunnes med hensynet til naturmangfoldet.

Dersom det likevel vurderes å gi konsesjon for en utbygging må det først foretas en mer grundig utredning av et manøvreringsreglement som best mulig ivaretar hensynet til fossefiltlav og de nasjonalt verdifulle naturtypene. Det må også åpnes for at manøvreringsreglementet kan endres etter at virkningen av utbyggingen for disse verdiene er avdekket gjennom etterundersøkelser. I tillegg må det stilles følgende vilkår i en ev. konsesjon:

- Etablering av omløpsventil som sikrer jevn vannføring nedstrøms kraftverket ved driftsavbrudd.
- Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider, som veger, riggområde og massetipper.
- Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på hele den strekningen som berøres av utbyggingen.
- Hjemmel for at Fylkesmannen kan pålegge lokkevannslipp og om nødvendig stans av kraftverket i korte perioder dersom det viser seg å være problemer med å få aure til å vandre forbi kraftverksavløpet.
- Anleggsarbeid innenfor en avstand på 500 m fra hekkelokalitet må ikke skje i perioden 01.04 – 01.07 for fjellvåk og perioden 01.03 – 01.07 for hønsehauk.
- Standard naturforvaltningsvilkår.
- Hjemmel til å pålegge undersøkelser/overvåking av vannkvalitet og begroing.
- Der anleggsveg og rørgate berører dyrket mark må berørt areal tilbakeføres til dyrket mark ved avslutning av anlegget. Rørgate over dyrket mark må legges minimum 1,2 m dypt. For utførelse av arbeid på dyrket mark må dette utføres i tråd med prinsipper som framgår av *Bioforsk Rapport Vol. 7 Nr. 181 2012 Flytting av oppdyrket jordsmonn for reetablering av jordbruksarealer.* kap. 2.2.1 – 2.2.3.
- Skogsmaskiner må fritt kunne krysse rørgata.
- Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.

Fylkesmannen fremmer også innsigelse med hjemmel i vannressurslovens § 24 til tiltaket av hensyn til skogbruket og forutsetningene i vannforskriftens § 12 dersom vilkårene over ikke ivaretas.

Kristin Hille Valla

Vebjørn Knarrum
avdelingsdirektør

Kopi: Direktoratet for naturforvaltning
 Oppland fylkeskommune
 Øyer kommune